

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1907. Andra Kammaren. N:o 41.

Lördagen den 20 april.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Anmäldes och godkändes dels statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 76, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett nytt hvalmuseum,

dels ock lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 77, angående användande af skogsvårdsafgifter till inköp af allmänningsskogar,

n:o 78, i fråga om skogslikvider vid laga skiften och hemmansklyfningar,

n:o 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 19 och 35 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, och

n:o 80, angående revision af bestämmelserna om jordlösen vid expropriation.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning bevillningsutskottets betänkande n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker jämte en i ämnet väckt motion; och lämnades i fråga om 2 § i det uti *punkten 1:o*) afsedda författningsförslaget enligt förut skedd anteckning ordet till

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.

Herr Lyckholm: Herr talman, mina herrar! Då statsrådet och chefen för finansdepartementet på förmiddagen hade ordet, upp-lyste han kammaren om, att den brist, som uppstått på kontrollkostnaden för bryggeriindustrien, skulle utgöra ett belopp af 150 å 170,000 kronor. Jag skall i detta hänseende be att få påpeka, att enligt hvad Kungl. Maj:ts proposition innehåller har förlusten

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltdrycker.
Forts.)*

på kontrollkostnaden för de skattepliktiga bryggerierna under de tre år skattelagen varit i verksamhet uppgått till resp. 17, 21 och 32 tusen kronor i runda tal. Huru man kommer till ett belopp af 150 å 170,000 kronor kunna herrarne se af bevillningsutskottets betänkandé n:o 18, där det å sidan 14 upplyses om, att statsverkets utgifter för tillsynen öfver de skattefria bryggerierna, utöfver af desamma lämnade bidrag, utgjort: år 1904 132,000 kronor och år 1905 122,000 kronor. Jag har ansett mig böra påpeka detta för att icke kammaren skall tro, att den förlust, som omnämnts, uppstått på de skattepliktiga bryggerierna.

Vidare nämnde statsrådet och chefen för finansdepartementet, att ersättning vore föreslagen att utgå till de bryggerier, som därtill ville anmäla sig, intill ett belopp af högst 2,000 kronor för maltvåg och kross. Jag har redan i mitt föregående anförande påpekat, att de bryggerier, som genom ikraftträdande af någon möjligen blifvande förhöjd skattesats se sig nödsakade att upphöra med vare sig skattepliktiga tillverkningen eller svagdrickstillverkningen, ovillkorligen komma att lida förlust, enär deras för den skattepliktiga tillverkningen anskaffade inventarier och uppförda byggnader blifva värdelösa.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde vidare, att han ansåg, att Kungl. Maj:ts förslag kraftigare skulle hindra uppkomsten af nya bryggerier. I det kungl. förslaget föreslås en minimiafverkning af 150 kilogram pr dygn, under det jag i min motion föreslagit 200 kilogram. Om vi tänka oss året bestå af 300 afverkningsdagar, skulle det enligt Kungl. Maj:ts förslag blifva en afverkningskvantitet af 45,000 kilogram per år och enligt mitt förslag 60,000 kilogram. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle skatten utgå med 4 öre per kilogram, och detta gör 1,800 kronor per år eller 6 kronor om dygnet. Enligt mitt förslag åter skulle det betalas 2 öre per kilogram med bibehållande af nu gällande progression, d. v. s. för de första 30,000 kilogram 2 öre, hvilket gör 600 kronor, och för de nästa 30,000 kilogram 5 öre. Tillsammans blir detta alltså 2,100 kronor eller 7 kronor per dag. Jag kan därför icke inse annat, än att mitt förslag skulle bli vida kraftigare för att på små platser hindra uppkomsten af nya bryggerier, hvilka icke hafva utsikt att under året kunna afverka minst 60,000 kilogram.

Herr Biesert anmärkte, att han hade gått med på Kungl. Maj:ts förslag, emedan det hade en öfvergångstid af 5 år. Jag vill då påpeka, att Kungl. Maj:ts förslag innehåller, att den, som vill hafva ersättning för kross och våg, måste till Kungl. Maj:ts befallningshafvande ingifva skriftlig anmälan därom under tiden från den 1 oktober 1907 till årets slut. Han har således endast 3 månader på sig för att bestämma, huruvida han skall fortsätta sin verksamhet eller besluta sig för att hembjuda våg och kross till inlösen.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet hufvudsakligen med anledning af ett yttrande, som på förmiddagen fälldes af herr Henricson. Han tog en bryggeri-ägare som exempel och varnade kammaren för att stifta lagar, som skulle förorsaka vissa industriägarers ruin. Han framhöll särskildt två saker, nämligen skattelagstiftningen å ena sidan samt inskränkning i konsumtionen å andra sidan, hvilka tillsammans skulle förorsaka industriidkarnes obestånd. Men är det då meningen, att man i nykterhetens intresse icke skall få försöka verka därhän, att konsumtionen af dessa varor mer och mer minskas? Jag tror icke, att särskildt Andra Kammaren kan vara med om en sådan åskådning. Efter hvad som framgick af hans anförande, kunde jag icke fatta annat, än att det hufvudsakligen vore inskränkningen i konsumtionen, som vållade obeståndet för den nämnde industriidkaren.

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.
(Forts.)

Då man vet, att dessa industriidkare, i samma mån som skattesatsen höjes, också höja priset på varan, kan man icke säga, att själfva beskattningen på varan kan för dem åstadkomma någon förlust. Eu sådan åtgärd kan sålunda, enligt mitt förmenande, icke hafva någon vidare betydelse. Detta har jag velat säga till bemötande af hvad äfven andra hafva anfört om vådan af att antaga Kungl. Maj:ts förslag.

Det är alldeles gifvet, att, därest kammaren höjer skattesatsen från nu gällande 2 till 4 öre, industriidkarne också komma att höja priset å sina tillverkningar och att de följaktligen ej komma att för den sakens skull gå under i kampen för tillvaron. Men därest vi antaga Kungl. Maj:ts förslag beträffande 54 §, som också varit på tal, blir detta enligt min bestämda öfvertygelse för de industriidkare, som hafva en dålig affär, en anledning att upphöra med sina tillverkningar för att därigenom komma i åtnjutande af de af Kungl. Maj:t föreslagna 2,000 kronor. Jag styrkes i denna min åsikt äfven däraf, att en talare på förmiddagen sade, att han kände exempel på, hurusom åtskilliga af dessa affärer startats med felkalkylering. Man har vid startandet icke gjort sig förtrogen med alla på affären inverkande omständigheter, och följderna har blifvit, att en del af dessa företag under hela tiden laborerat med dåliga affärer. Kommer nu det kungliga förslaget att antagas, är det således min öfvertygelse, att icke lägga de ned affären för de två örena, utan de lägga ned den på grund däraf, att de icke kunna drifva rörelsen. Således begagna de sig af den här i § 54 gifna rätten till att komma åt den ersättning, som staten skall betala för vågarna och maltkrossen.

Medan jag har ordet, vill jag nämna några ord med afseende å förändringen af kontroll- och justeringsbyrån till ett ämbetsverk. Jag begärde icke ordet, då vi hade frågan före vid behandlingen af brännvinsförordningen, och jag skall således med några få ord angifva de skäl, som föranledt mig att vara med om det kungliga

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.
(Forts.)

förslaget. Helst skulle jag ha sett, att det kungliga förslaget i dess helhet blifvit antaget, äfven i hvad det afsåg själfva kontrollen vid tillverkningen af brännvin. Men då man upplyste, att det kunde vara fara för att kontrollen icke skulle bli så effektiv som den för närvarande är, så måste jag uppgifva tanken därpå och gå med på utskottets förslag, att man skulle bibehålla den kontroll öfver brännvinstillverkningen, som för närvarande förefinnes, men för öfrigt antaga förslaget. Man kan ändå icke förneka, att det vore så till vida förmånligt att få kontroll- och justeringsbyrån omändrad till ett ämbetsverk, att man därigenom åtminstone vunne den förmånen, att verket kunde fungera som ett organiskt helt äfven ute i bygderna och hvarigenom det kunde ordna förhållandena och bespara statsverket åtskilliga kostnader genom sammanförande af kontrollanter för olika tillverkningar, nämligen af brännvin, maltdrycker och socker.

Beträffande den föredragna paragrafen yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Jag begärde ordet med anledning däraf, att två talare på förmiddagen uppträdde till förmån för de små bryggerierna. Då jag hör, att någon tar hand om de mindre bemedlade inom samhället, känner jag mig alltid däraf tilltalad. Med anledning af dessa talares yttranden kom jag dock att reflektera öfver, huru många arbetarefamiljer, som bli mer eller mindre ruinerade genom denna ölhandtering. Om man ville fråga dessa arbetares hustrur och barn, om de anse, att man går illa åt ölbryggerierna, skulle de utan tvifvel hafva en annan åsikt, än de nämnda talarne hade. Jag tror icke, att man, då man betraktar öltillverkningen och ölförsäljningen, är berättigad att gå ut från samma ståndpunkt, som när man tar en annan näringsgren i betraktande. Man får ock taga hänsyn till, huru denna industri verkar, och ingen lär väl förneka — icke heller de båda talarne, hvilka jag åsyftar — riktigheten af hvad jag nyss påstod, att det är många arbetarefamiljer, som blifvit mer eller mindre ruinerade genom dessa små ölbryggerier på landet och i småstäderna.

I händelse icke alla kammarens ledamöter ha läst motiveringen, skall jag be att få påpeka, hvad som på sidan 4 yttras om denna skatt, som man nu anser skall drabba bryggerierna så hårdt, att de skulle bli ruinerade. Jag skall således be att få läsa upp några rader här, som ha följande lydelse: »Om man då utgår från det vanliga antagandet, att till en hektoliter lageröl åtgå 25 kilogram malt eller med andra ord att af ett kilogram malt erhålles 12 halfbuteljer lageröl, finner man, att för bryggerier med intill 50,000 kilogram årsafverknings skatten endast blir ett tredjedels öre för en halfbutelj.» Tro dessa herrar verkligen själfva eller någon annan i kammaren, att bryggerierna skola bli ruinerade genom en skatteförhöjning af ett tredjedels öre per halfbutelj? Jag

har för min del i utskottet yrkat på, att man skulle taga bort denna skattesats af fyra öre, som i denna § 2 stadgas, och att man i stället skulle ha begynt med en skattesats af 7 öre. Om det hade skett, tror jag verkligen, att man hade kunnat komma till något resultat med afseende på hvad jag nyss påpekade. Nu är ingen motion väckt i det syftet, och följaktligen kan jag icke göra något yrkande härpå. Jag har emellertid endast velat påpeka, att det är min fullkomliga öfvertygelse, att det hade varit lyckligare, om man hade kommit därhän, att man i stället för denna skattesats af 4 öre börjat med en skattesats af 7 öre och sedan tillämpat samma progression som nämnes i denna paragraf.

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.
(Forts.)

Jag har, då jag, som sagdt, icke kan göra ett sådant yrkande, för närvarande icke annat yrkande att göra än om bifall till den föreslagna paragrafen.

Herr Lindblad: Herr talman, mina herrar! Då jag haft kammarens förtroende att år 1903 i bevillningsutskottet vara med om behandlingen af den ändrade lagen om maltdryckers tillverkning och beskattning och sedermera år 1905 i särskilda utskottet äfven deltagit i den förberedande behandlingen af den då skärpta försäljningsförordningen, anser jag det vara tillbörligt, att jag nu här ger till känna den uppfattning jag kunnat bilda mig om dessa frågor. Jag var äfven i fjol såsom medlem af bevillningsutskottet med om att aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t för att möjligtvis bereda tillfälle att taga saken under förnyad ompröfning och se till hvad som kunde rättvisligen krävas och göras i hithörande frågor. Men jag får erkänna, att det svar, Kungl. Maj:t kommit med, icke tilltalar mig. På mig gör det ett sorgligt intryck att se, att Riksdagen så fort är färdig att ändra mening och på det sättet undandraga en dock laglig handtering den trygghet och fasthet, som hvarje välloflig handtering enligt mitt förmenande har rätt att kräva för sin fortvaro. Och om helt och hållet nya principer skulle bryta igenom och göra sig gällande, kan jag icke finna annat, än att det är lagstiftarens skyldighet att på grund däraf också råda bot för rena orättvisor och betydande förluster, som för den enskilde näringsidkaren kunna följa af lagen. Är det så, att en ändrad uppfattning i Riksdagen gör sig gällande, så är det enligt mitt förmenande Riksdagens oafvisliga plikt att tillse, det man hjälper dem, som därigenom blifva lidande. Vi kunna icke komma ifrån detta. Jag kan icke finna, att här bjudes rättvisa. Visserligen föreslår regeringen, att den, som nu icke kan gå in på dessa nya skattesatser, må af statsverket kräva någon ersättning för de kontrollapparater, han varit skyldig att skaffa sig. Men det är dock en mycket mager ersättning för dem, som i god tro och i tanke, att den af Riksdagen för tre år sedan antagna lagen skulle hafva längre giltighet, inlåtit sig på både att bygga och att ställa en affär i gång.

*Förelag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltdrycker.
(Forts.)*

Vore nu detta en verklig nykterhetsfråga, skulle jag för min del vara böjd för att mycket allvarligt reflektera på densamma, men jag har icke funnit den vara af sådan beskaffenhet. Visserligen hafva vi hört såväl på f. m. herr Eriksson i Grängesberg som nu den siste ärade talaren framhålla, att det vore ett synnerligen kräfvande nykterhetsspörsmål, men jag undrar, om man icke häremot kan göra en liten invändning. Det är mig bekant, att man särskildt från socialistiskt håll torde hafva skyldighet till erkänsla äfven åt de större bryggerierna, och jag ser denna fråga egentligen såsom ett skyddande af de större bryggeriernas intressen med ett absolut negligerande af de små bryggeriernas. Jag vill icke tro, att herr Eriksson gjorde sig till tolk för de förnas intressen, men jag tror, att det finnes kamrater till honom, som måhända äro intresserade för de stora bryggerierna och deras kraf.

Jag kan nu icke finna, att man valt den rätta vägen. Såväl Kungl. Maj:t som reservanten herr Lyckholm hafva tillkännagifvit, att de äro böjda för att tillmötesgå dessa kraf, nämligen att de skattepliktiga bryggerierna skola i första rummet betala kontrollkostnaderna. Detta vinner man emellertid enligt min mening hvilkendera väg man än väljer. Vidare äro både dessa förslag, Kungl. Maj:ts och reservantens, ägnade att råda bot för att icke flera småbryggerier växa upp. Det senare förslaget har dock det företräde, att det tillgodoser dessa småbryggerier allt fortfarande och icke begår något våld mot dem. Visserligen hörde vi på förmiddagsuttal från statsrådsbänken, att man genom ett sådant medgifvande torde till äfventyrs skapa ett liknande förhållande, som Riksdagen helt nyligen funnit sig pliktig undanröja i fråga om brännvinsförsäljning på grund af gamla gästgifverirättigheter. Därvid är dock att märka, att dessa gamla rättigheter hade föranlett en illojal försäljning af brännvin i stor skala till landets olika delar, då deras ursprungliga berättigande hänfört sig enbart till utskänkning åt besökande. Men i fråga om dessa små ölbryggeriers rättigheter är det endast möjligt för dem att, så länge de hålla sig på den lägsta afverkningsmängden, få någon nytta af den lägsta skattesatsen, och vid sådant förhållande tror jag, att den anställda jämförelsen är missvisande.

Det är odisputabelt, att detta icke kan efter vanliga regler tillfredsställa dem, som i god tro utöfvat en laglig handtering. Om man åtminstone velat medgifva dem en längre öfvergångstid, skulle det varit en möjlighet att förverkliga hvad som ställes i utsikt i Kungl. Maj:ts, af utskottet accepterade förslag, nämligen att de skulle få tillfälle att växa in i förhållandena.

Det har talats om, att de under öfvergångstiden skulle kunna öka sin afsättning. Jag vill dock fråga, om det kan anses särdeles önskvärdt, att de öka afsättningen af alkoholstarkare maltdrycker. Vore det icke bättre, att de hade en längre öfvergångstid, under hvilken de kunde afvakta, att allmänhetens smak mera öfverginge

till de alkoholfriare maltdryckerna och på så vis småningom finge en ökad afsättning af dylika, och därigenom skulle det hvarken kosta statsverket något eller ske någon rättskränkning i något som helst afseende. Reservantens förslag är därjemte ägnadt att borttaga det missförhållandet, att icke ens kontrollkostnaden betalas af dessa mindre skattepliktiga bryggerier.

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltdrycker.
(Forts.)*

Men hafva vi då att så mycket fästa oss vid att det finnes mindre bryggerier, som tillverka både alkoholsvaga och mera alkoholstarka maltdrycker, och att dessa bryggerier hittills icke fullt betalat de utgifter, som de åsamkat det allmänna, då det är känt, att de skattefria bryggerierna rätt allmänt hafva åsamkat och fortfarande åsamka statsverket betydande utgifter, ända till 100,000 kronor och däröfver, under det att småbryggerierna i fråga medfört för statsverket under de senare åren en utgift af mellan 17,000 och 32,000 kronor? Vill man från det allmännas sida offra så mycket för kontrollrandet af skattefria maltdryckers tillverkning, bör man väl äfven medgifva, att det allmänna kan släppa till något äfven för den kontroll, som är nödvändig för dessa blandade mindre bryggerier. Men hvilkendera vägen man än går, är det dock meningen att nu betala full ersättning för hvad kontrollen kan komma att kosta.

Lyckligast vore, om denna fråga kunde lösas på det sätt, att hvar och en, som lojalt inlåtit sig på denna handtering, af staten kunde erhålla ersättning för de kostnader, som öfvergången verkligen föranleder. Men såsom jag redan antydte, om man icke kan gå någon annan väg, så vore det väl tillbörligt, att man lämnade en längre öfvergångstid. Ty jag vill föra i herrarnes minne, huru man gick till väga, när Riksdagen beslöt att från städer och köpingar indraga en icke oväsentlig del af de inkomster, de förut haft genom brännvinsförsäljning och hittills rådande gynsamare fördelning af vinsten. Den nya lagen härom antogs 1905 och skall träda i verkställighet från och med den 1 oktober och 1 november innevarande år. Härvid fingo städerna en öfvergångstid af icke mindre än 12 år, d. v. s. ända till 1920, för att få inkomsterna att successivt minskas under en längre följd af år. Köpingarna, som i likhet med städerna haft rätt att draga full nytta af sina försäljningsrättigheter, hafva erhållit en öfvergångstid ända till år 1925.

Nu kommer man och erbjuder dessa mindre ölbrysterier, om de med ens upphöra med denna verksamhet, att erhålla ersättning intill 2,000 kronor, eller ock att de få fortsätta med sin verksamhet *under fem års tid*. Jag kan icke finna, att det allmänna härvid tillgodoser rättmätiga kraf, och af denna anledning är jag böjd att rösta för det af reservanten, herr Lyckholm, framställda yrkandet.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Den omständigheten, att herr Lindblad har lämnat bevillningsutskottet,

Förslag till förordning ang. tillverknings och beskattning af mältdrycker.
(Forts.)

synes icke hafva åstadkommit, att han frångått sin gamla vana att i debatten blanda in saker, som strängt taget icke höra till förevarande fråga, åtminstone i den form densamma föreligger inför Riksdagen. Jag syftar härvid på den passus i herr Lindblads anförande, där han sökte bemöta hvad en socialdemokratisk talare på förmiddagen hade yttrat från denna plats.

Herr Lindblad är ganska skicklig att spela på strängar, som kunna locka dem, som icke af en anledning följa honom, att af en annan och en till saken icke hörande anledning följa honom. Så har han gjort förr och så har han äfven nu gjort.

Herr Lindblad erinrade om att han var medlem af 1903 års bevillningsutskott, som hade att behandla frågan om denna malt-skatt. Ja, äfven jag hade äran att tillhöra detta utskott, och jag vill erinra om hvad säkert min erinran förutan kammaren har sig väl bekant, nämligen att då förelåg ett förslag om vida högre skattesatser, än det nu föreliggande förslaget innebär. Nog hade man fått med Andra Kammaren på dessa högre skattesatser, åtminstone att döma af öfverläggningarna inom 1903 års utskott, men för att icke riskera hela frågans fall, enades man kompromissvis om de skattesatser, som ännu äro gällande. Emellertid visade det sig, att de lägsta skattesatserna dels icke räckte till att bestrida kontrollkostnaderna, och dels att de hade till följd, att småbryggerier uppstode, hvilka utöfvade en verksamhet, som jag knappast hört, att någon tagit i försvar. Då väcktes en motion om den lägsta skattesatsens bestämmande till 5 öre. Denna motion bifölls icke direkt, men den föranledde en skrifvelse till Kungl. Maj:t, hvori olägenheterna af den lägsta skattesatsen framhölls. Med anledning af Riksdagens förliedet år gjorda uttalande har nu Kungl. Maj:t framlagt ett förslag, som dock icke innebär skattesatsernas höjande i full öfverensstämmelse med motionärens förslag, utan har Kungl. Maj:t, med hänsyn därtill att man borde iakttaga försiktighet vid afvägandet af dessa skattesatser, föreslagit, att den lägsta skattesatsen måtte bestämmas till 4 öre.

Herr Lindblad yttrade nu, att det vore märkvärdigt, om Riksdagen skulle ändra mening. Det förefaller mig dock, att, om vi icke bifalla hvad Kungl. Maj:t nu föreslagit, Riksdagen skulle ändra mening, men icke om Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts, på Riksdagens egen skrifvelse grundade förslag. ¶

Herr Lindblad anställde en jämförelse med den öfvergångstid, som bestämdes, då beslut fattades i fråga om fördelningen af brännvinsförsäljningsmedlen, men, mina herrar, denna jämförelse är väl bra hårdragen. Då var det fråga om städernas och köpingarnas rättigheter; städerna skulle se sina inkomster minskade med åtskilliga millioner kronor och samtliga invånare skulle därigenom erhålla ökade skattebördor. Att det under sådana förhållanden bestämdes en längre öfvergångstid, än när det såsom nu är fråga om

att för bryggerierna höja skattesatsen med 2 öre, förefaller mig icke märkvärdigt.

Herr talman! Jag vill icke förlänga debatten, utan anhåller att på grund af det anförda få tillstyrka bifall till utskottets förslag.

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltbrycker.
(Forts.)*

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! Herr Lyckholms reservation och tankegången i densamma synas vara mycket nykterhetsvänliga. Enligt regeringens förslag skall minsta skattesatsen för de skattepliktiga bryggerierna blifva 6 kronor per dag. Enligt herr Lyckholms förslag skulle den blifva 7 kronor per dag. Men jag undrar, huruvida, om man synar saken något i sömmarna, man skall finna, att det är så allvarligt menadt med nykterhetsvänligheten. Han påstår, att ett antagande af hans reservation skall medföra, att inga nya småbryggerier skola komma att anläggas på Sveriges landsbygd. Jag har icke funnit i föreliggande lag någon bestämmelse, att bryggerier skola betala för 300 dagar per år. Men herr Lyckholm går ut från den förutsättningen. Jag kan mycket väl tänka mig, att det i stället kan gå till så, att ett större bryggeri bygger ett litet bryggeri och bygger det med rätt stora källare och förvaringsrum och sedermera brygger där något litet höst och vår eller sommar och vinter och för öfrigt låter brygden stå. Därigenom komma de kanske icke upp till 30,000 kilogram per år. De små bryggerierna hafva icke medel att göra så. Dessa, som byggas af fattigt folk, har man förhindrat, men enligt mitt förmenande har man icke förhindrat de stora bryggerierna från att bygga filialer på landsbygden.

Herr Lindblad sade, att den fråga, som nu föreligger, icke är någon nykterhetsfråga. Jag undrar, om den illustration från Grängesberg, som jag lämnade på förmiddagen, icke bevisar, att detta är en nykterhetsfråga. När vi nykterhetsvänner offrat våra bästa ansträngningar och ansågo oss hafva lyckats, då kom ett stort bryggeri och sade kategoriskt: Vi bygga ett mindre bryggeri, om ni icke bifalla vår hemställau. Är då icke denna fråga en nykterhetsfråga?

När herr Lindblad kom och ville göra denna fråga till en socialdemokratisk fråga, så får jag säga, att den saken förstår jag icke. Jag har här talat som nykterhetsvän, och jag skulle såsom sådan helst se, att alla mina partikamrater vore absolutister. Men när så icke är förhållandet, hälsar jag dem såsom goda socialdemokrater ändå. Hafva socialdemokraterna fått någon liten fördel från bryggerihåll, det kan ju vara möjligt. Men jag undrar, om herr Lindblads politiska parti kan säga, att det aldrig direkt eller indirekt fått några subsidier från det hållet. Jag vågar icke säga, att så skett. Men om dessa herrar rannsaka sina hjärtan och njurar, undrar jag, om de icke några gånger fått både indirekta och direkta gåfvor från bryggarehåll. Men saken är den, att social-

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltdrycker.
(Forts.)*

demokraterna äro så fattiga, att om de få 10 kronor, måste det bokföras och visas inför hela världen. Men herr Lindblads parti är så rikt, att om det får 10,000 kronor eller 100,000 kronor från något håll, kommer det icke att väcka uppseende.

Herr Lindblad beskärnade sig öfver statsverkets förlust på de skattefria bryggerierna. Ja, jag beklagar, att så mycket pengar utläggas för den saken. Helst skulle jag önska, att de blefve fullkomligt utan kontroll. Men det går icke, därför att det är många, som under den förklädnaden vilja tillverka öl. Därför får man skriva den utgiften på de starka maltdryckernas konto och icke på de svagas. Vore icke de starka maltdryckerna, behöfdes ingen kontroll öfver de svaga. Och enligt mitt förmenande skall den svenska Riksdagen göra allt hvad den kan för att hjälpa svagdricksbryggerierna. Nu äro vi på en god väg. Tillverkningen enligt den nya lagen är präktig. Denna dryck bör rekommenderas åt det svenska folket och försvaras. Det var ett synnerligen lyckligt grepp, som gjordes, när begagnandet af sackarin vid svagdrickstillverkningen förbjöds. Därför är det icke lämpligt att göra inskränkingar i dessa bryggeriers verksamhet.

Herr Lindblad sade till sist — och det skall jag synnerligen taga fasta på — att detta är en lojal näring. Ja, vore det så väl, att det vore en lojal näring, skulle man icke beklaga sig så mycket. Men exemplet från Grängesberg visar väl, att det icke är en lojal näring. När man gått till två kommunalstämmor och fått nej, så säger man: Vi skola tvinga er att köpa vårt öl, vi bygga ett bryggeri här. Är det lojalt? Och så hafva de handlat på flera andra platser. Jag har under middagen hört berättas från två olika håll i landet, att stora bryggerier inköpt tomter och förmodligen endast vänta på hur denna lag nu kommer att förändras för att sedan bygga mindre ölbryggerier. När folket, kommunalstämmorna, säger ifrån, att det icke vill hafva ölförsäljning på platsen, då gör man på det sättet. Är det lojalt?

Herr Nilsson i Malmö: Då herr Lindblad nyss förklarade, att man från socialistiskt håll försvarat de stora bryggerierna och att man gjort detta på grund af mutor, som vi erhållit därifrån, så vill jag stämpla detta yttrande såsom synnerligen betecknande för den värde talaren själf, denne talare, om hvilken en härvarande tidning fällt det omdömet, att han är »den på sanningens yttersta kant balanserande slagfärdigheten». Denna gång trillade emellertid herr Lindblad af den kanten så hufvudstupa, att till och med det betyg, som nämnda omdöme innebar, visade sig för vackert. — I öfrigt, herr talman, skall jag på förekommen anledning endast tillåta mig att erinra om de afslöjanden, som för ej länge sedan gjorts af en konservativ tidning, en högertidning i Norrtälje, angående de stora subsidier, som bryggareintresset lämnat åt högerpressen.

Herr Lindblad: Jag skall icke följa den ärade talaren i hans forskningar i pressen. Där ligger han nog öfver. Hans kännedom om den saken är troligen mera intim, än jag någonsin kan få. Men då han anförde ett yttrande från en annan socialdemokrat, så erinrar jag mig också, att herr Branting vid ett tillfälle i sin tidning framslungade det nämnda uttrycket, som jag aldrig begripit. Men eftersom herr Branting är närvarande, skall jag be honom förklara, hvad meningen egentligen var med de dunkla orden, som den siste talaren måtte hafva funnit innehålla en djup och mäktig sanning!

Men jag skall fästa mig vid hvad herr Eriksson i Grängesberg sade. Han yttrade, att nu skulle det vara de stora bryggerierna, som blott väntade på denna lag för att bygga nya bryggerier. Det är dock erkänt, och herr Lyckholm vill äfven, att alla nya bryggerier skola drabbas af de strängare bestämmelserna; och jag kan då icke förstå, huru herr Eriksson kan påstå, att de stora bryggerierna skulle komma att upprätta flera filialer, när herr Lyckholms förslag just är ägnadt att förhindra ett sådant tillvägagångssätt.

Jag skall icke förlänga debatten. Jag tror, att tillräckliga skäl äro framhållna för att ett sådant tillvägagångssätt som det ifrågakommande kommer att blifva till stor olägenhet och till uppenbar orättvisa mot de bryggerier, som på grund af Riksdagens år 1903 fattade beslut trott, att de voro lagligen berättigade att fortfara med den handtering, som de hittills utöfvat. En del af dem har, enligt hvad man vet, en tid försökt sig fram såsom skattefria bryggerier, men det hade visat sig, att deras kundkrets var för liten. De kunde icke med denna lilla kundkrets existera såsom skattefria, utan nödgades gå öfver till att bli skattepliktiga bryggerier. Det är just för dessa jag vill vädja till kammarens rättskänsla, om man icke borde fortfarande tillåta dem att existera. Herrarne kunna vara öfvertygade om, att på det sättet skall icke en enda ölbutelj mera behöfva fabriceras; ty den buteljen kommer i annat fall att rekvireras från de stora bryggerierna och konsumeras i landsorten och i städer, som annars icke kunna hafva kvar sina mindre, skattepliktiga bryggerier.

Herr Branting: Då herr Lindblad direkt apostroferat mig i denna debatt, så vill jag endast säga, att om det — såsom jag vill erinra mig — vid något tillfälle i »Socialdemokraten» stått såsom bidrag till den ärade talarens karakteristik, att han har en viss förkärlek att understundom i sina debatter balansera på sanningens yttersta kant, så är detta omdöme, synes det mig, ingalunda så konstigt att förstå. Men när herr Lindblad ändå icke förstår det, så är det ett nytt bevis för den kända satsen, att själfkännedom är det svåraste af allt.

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltbrycker.*
(Forts.)

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltdrycker.*
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena proposition först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf och vidare på godkännande af det förslag till paragrafens lydelse, som framstälts i den af herr Lyckholm afgifna motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag till 2 § i förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag till lydelse af nämnda paragraf, som framstälts i den af herr Lyckholm afgifna motionen.

Voteringen utvisade 117 ja mot 66 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag.

1, 3—8 §§.

Godkändes.

Efter föredragning af 9 § begärdes ordet af

Herr Bergström, som yttrade: Herr talman! Enligt denna paragraf skall öfverinseendet öfver bryggerikontrollen i riket utöfvas af ett nytt ämbetsverk, benämndt kontroll- och justeringsstyrelsen. Under åberopande af hvad jag på förmiddagen yttrade vid föredragning af motsvarande paragraf i bevillningsutskottets förslag till förordning angående tillverkning af brännvin tillåter jag mig hemställa, att den nu föredragna paragrafen måtte återremitteras till bevillningsutskottet.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet blef paragrafen visad åter till utskottet.

10—12 §§; öfverskriften till I kap.; 13—15 §§; öfverskriften till II kap.; 16—19 §§.

Godkändes.

20 § föredrogs häruppå; och yttrade därvid

Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltdrycker.
(Forts.)

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! I denna paragraf är det fråga om hvad som må införas i skattepliktigt bryggeri. Det har i dag under debatten i Första Kammaren rörande denna samma paragraf upplysts, att inom kontroll- och justeringsbyrån den tanken uppstått, att man borde i denna paragraf insätta en bestämmelse, som helt och hållet förbjuder införelse af vört i skattepliktigt bryggeri, detta därför, att man tänkt sig, att öl eljest skulle kunna tillverkas af obeskattadt malt. Egentligen är det i paragraf 28, som Kungl. Maj:t och sedermera utskottet upptagit bestämmelserna rörande vörts öfverförande från skattefritt till skattepliktigt bryggeri.

Jag ämnar nu, på grund däraf att Första Kammaren redan återremitterat dessa paragrafer, §§ 20 och 28, här framställa det yrkandet, att denna kammare måtte göra detsamma. Därest kammaren alltså bifaller det yrkande på återremiss till utskottet af paragraf 20, som jag nu här skall göra, kommer jag att vid paragraf 28 göra samma yrkande. Såsom kammaren torde förstå, är här endast meningen att sätta utskottet i tillfälle att närmare afgöra, huruvida de nyss antydda farhågorna, som uppstått inom kontroll- och justeringsbyrån, äro berättigade.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka återremiss af den nu ifrågakvarande § 20.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, beslöt kammaren att visa paragrafen åter till utskottet.

21—24 §§.

Godkändes.

Härefter föredrogs 25 §; och anförde därvid

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Med anledning af det beslut, kammaren fattade på förmiddagen beträffande ändring af § 20 mom. 1 i förordningen angående tillverkning af brännvin, vågar jag hemställa, att kammaren måtte i full konsekvens därmed fatta enahanda beslut äfven här, så att mom. 1 i den föredragna paragrafen kommer att erhålla följande förändrade lydelse:

»Öfverkontrollör, som är inkallad i tjänstgöring, erhåller dels arfvode, beräknadt efter 4,000 kronor om året, dels ock under tjänstgöringstiden ersättning för rese- och expeditjonskostnader med 250 kronor i månaden; Kungl. Maj:t dock obetaget att i särskilda fall bestämma lägre arfvode eller ersättning.

Därest öfverkontrollör uppbär pension af statsmedel, må arfvode

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker. (Forts.)

det icke i något fall bestämmas till högre belopp än 3,000 kronor för år räknadt.

Ersättning enligt nu angifna grunder tillkommer jämväl vikarie, som kan varda förordnad för öfverkontrollör.»

Jag anhåller om bifall till detta mitt förslag.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen gjorda propositioner blef den af herr Ericsson i Ofvanmyra nu föreslagna lydelsen af paragrafen af kammaren godkänd.

Öfverskriften till III kap.; 26 och 27 §§.

Godkändes.

Sedan härefter 28 § föredragits, begärdes ordet af

Herr Karlsson i Göteborg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! På samma grunder, som jag anförde för mitt yrkande om återremiss af § 20, ber jag att få yrka, att äfven § 28 måtte till utskottet återremitteras.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner i ämnet; och blef därvid paragrafen visad åter till utskottet.

29—35 §§; öfverskriften till IV kap.; 36—51 §§; öfverskriften till V kap.; 52 och 53 §§.

Godkändes.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit, att 54 § skulle erhålla denna lydelse:

Önskar tillverkare, som under tiden från och med den 1 oktober 1906 till och med den 28 februari 1907 bedrifvit tillverkning af maltdrycker i skattepliktigt bryggeri och därvid ej afverkat mera än etthundra kilogram malt i medeltal för hvarje helgfritt dygn af den tid, hvarunder maltkrossning i bryggeriet varit tillåten, upphöra med tillverkningen, äge Kungl. Maj:t bevilja honom ersättning af statsmedel intill tvåtusen kronor för den utgift, han haft för anskaffande och uppsättande i bryggeriet af själfregistrerande våg, för inköp af maltkross, såvida denna inköpts med anledning af maltbeskattningens införande, samt för öfriga af beskattningens införande orsakade ändringar i bryggeriet. Till Kungl. Maj:t ställd ansökan om ersättnings erhållande skall före utgången af år 1907 ingifvas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i det län, där bryggeriet är beläget; skolande sökanden vid ansökningen föga de bevis, hvarmed han anser sig kunna styrka beloppet af ifrågavarande kostnader.

Skulle skattepliktig tillverkning, sedan ersättning, hvarom i denna § sägs, blifvit beviljad, komma att åter bedrifvas vid bryggeriet, äger detta ej att komma i åtnjutande af den i 53 § medgifna förmån.

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.
(Forts.)

Reservationer hade emellertid beträffande denna paragraf afgifvits af:

herrar *Höjer, Ericsson* i Ofvanmyra och *Berg* i Göteborg, hvilka ansett, att paragrafen borde ur författningen utgå, samt herr *Lyckholm*.

Paragrafen föredrogs, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Herr Ericsson i Ofvanmyra, som yttrade: Herr talman! Såsom herrarne finna af det föreliggande betänkandet, har jag jämte tvänne andra af utskottets ledamöter reserverat mig beträffande denna paragraf. Vi ha nämligen af principiella skäl icke kunnat vara med om att antaga de bestämmelser, som paragrafen innehåller.

Genom att antaga andra paragrafen i förslaget har kammaren visserligen beslutat en höjning af lägsta skattesatsen från nu gällande 2 öre till 4 öre pr kg., men på samma gång har också kammaren genom att antaga 53 § medgifvit bryggeriägarne en viss öfvergångstid, under hvilken de må kunna ordna sig på lämpligt sätt för att fortfarande utöfva sin näring, och detta är gifvetvis en stor förmån, som de erhålla.

Nu säges det i statsrådsprotokollet, att det kan finnas små bryggerier, som icke se sig i stånd att under denna öfvergångstid komma i den ställningen, att de kunna stå ut med den höjda skattesatsen, utan hvilka kanske blifva föranlåtna att redan från början nedlägga sin verksamhet. Med hänsyn till dessa bryggerier har Kungl. Maj:t i den nu föredragna paragrafen föreslagit, att dessa tillverkare af maltdrycker skulle få rätt att ingå till vederbörande med anhållan om att få ersättning för maltkross och våg, därest de upphöra med tillverkningen.

Men jag för min del och äfven mina medreservanter hafva ansett, att man genom ett bifall därtill skulle slå in på en farlig väg, som i framtiden kan hafva betänkliga principiella följder i släptåg. Här gäller det en skattehöjning, och en sådan, som vederbörande industriidkare kan parera därmed, att han höjer priset på den tillverkade varan. Skall då Riksdagen nu vara med om ett stadgande, hvarigenom, såsom jag i ett föregående anförande påpekade, en bryggeriägare, som har en dålig affär, nu får tillfälle nedlägga densamma med anspråk på ersättning för vissa attiraljer? Jag kan för min del icke vara med om ett sådant tillvägagångssätt.

Här skulle kunna uppräknas en hel massa fall, där man

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.
(Forts.)

i framtiden skulle vara nödgad göra på liknande sätt, därest man nu sloge in på denna väg. Det är af denna anledning jag icke kan vara med om ett antagande af föreliggande paragraf, och jag anhåller därför, herr talman, att få yrka afslag på densamma.

Häruti instämde herrar *Berg* i Göteborg och *Olsson* i Älf-dalsåsen.

Herr Biesèrt: Herr talman, mina herrar! Jag skall blott be att med några ord få bemöta den siste ärade talaren. Utskottet har utgått från den uppfattningen, att, då, såsom i föreliggande fråga är fallet, statsmakterna ha bestämt, att bryggeriägarne skola vidtaga vissa anordningar, skaffa sig vissa kontrollapparater på egen bekostnad för att få fortsätta med sin näring, det är statsmakternas ovillkorliga skyldighet att, då den lägsta skattesatsen höjes som här är föreslaget på så sätt, att man kan befara att vissa bryggerier på grund af denna ändrade lagstiftning icke kunna fortsätta med sin verksamhet, i någon mån lämna ersättning för den ofrivilligt afbrutna verksamheten. Den siste talaren nämnde, att det alltid fanns den utvägen för bryggeriägarne att höja priset på varan. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet på att detta alldeles icke är fallet. Åtminstone vet jag, att i många trakter de små bryggerierna alls icke bestämma priset på den vara de tillverka och försälja. Där finnas också större bryggerier, som ha lättare för att stå ut med bestämmelserna i tillverkningsförordningen och därför icke behöfva att på samma sätt höja sitt pris. Det är gifvet, att ett sådant bryggeri lätt skall kunna tränga ut ett mindre, som lider under trycket af bestämmelserna i förordningen. Hvad den principiella innebörden af frågan beträffar, skall jag be att få säga såsom min bestämda öfvertygelse, att man åtminstone icke i föreliggande fall, då de åtgärder, som statsmakterna vidtagit, äro så tydliga och klara till sina verkningar, som de måste förefalla hvar och en, som opartiskt granskat förslaget, bör hysa någon som helst tvekan — äfven om man har vissa farhågor för att Riksdagen därmed beträddt en farlig väg — att gifva den ifrågasatta ersättningen, just därför att de åtgärder statsmakterna i öfrigt vidtagit äro i så påfallande grad till förfång för vederbörande näringsidkare. Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr stastrådet Swartz: Jag tillät mig redan i förmiddags fästa uppmärksamheten på det enligt min tanke synnerligen billiga i Kungl. Maj:ts föreliggande framställning. Jag ber ännu en gång att få lägga kammaren på hjärtat de billighetsskäl, som tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Som jag då sade, befunno sig åtskilliga mindre bryggerier vid tiden för införandet af den maltskatt, som nu är gällande, i valet och

kvalet mellan att slå sig på skattepliktig eller skattefri tillverkning. Många valde därvid att gå in på den skattepliktiga vägen, sannolikt därtill föranledda af den lägsta skattesatsen af två öre per kilogram afverkadt malt. Nu har Riksdagen beslutat att höja denna skattesats. Hade den skattesatsen från början varit satt till hvad den nu föreslagits och beslutats, då hade utan tvifvel en hel del af dessa mindre bryggerier icke valt den skattepliktiga vägen, utan gått på den skattefria. Då hade de icke heller måst underkasta sig utgifter för anskaffande af för kontrollen behöfliga redskap m. m. Under sådana omständigheter och då nu så kort tid förflutit, sedan statsmakterna genom lagstiftningen, så att säga, lockade dessa småbryggerier att slå in på den skattepliktiga vägen och underkasta sig dessa utgifter, vill det synas mig, som om det skulle vara bra mycket stridande mot hvad rättvisa och billighet kräfva, för den händelse man nu genom denna lagstiftning, som man ur det allmännas synpunkt anser vara nödvändig, skulle tillskynda dessa bryggerier så betydande förluster, som naturligtvis skulle blifva följden, om de icke få den ersättning, Kungl. Maj:t här ifrågasatt.

Jag ber också att få instämma uti hvad den siste ärade talaren nämnde därom, att det är omöjligt för dessa små bryggerier att kunna utan vidare genom höjning af priserna kompensera ökningen af skatten. Ty det är sannerligen icke så i dessa tider, att hvarje näringsidkare kan på egen hand bestämma försäljningspriset, efter som hans egna omkostnader äro. Det finnes något, som heter konkurrens, och den gör sig mycket starkt gällande jämväl på detta område. I detta fall är det gifvet, att det blir de stora bryggerierna, som bestämma priset, och på dem inverkar denna skatteförhöjning icke på sådant sätt, att det är nödvändigt för dem att med anledning däraf göra någon prishöjning. Ty 1,600 kronor är det mesta som ett bryggeri, huru stort det än är, får betala i ökad maltskatt efter de nu beslutade skattesatserna. Under sådana förhållanden kommer nog icke någon prishöjning å deras fabrikat att ske, och då kunna icke heller de små bryggerierna höja sina priser.

Jag väddar till kammarens känsla af rätt och billighet härvidlag och hoppas att kammaren måtte bifalla hvad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande af statsrådet och chefen för finansdepartementet, då han framhöll, att Riksdagen lockat in de små svagdricksbryggerierna på den skattepliktiga vägen. Jag tror icke, att så varit förhållandet. År 1903 förelade Kungl. Maj:t Riksdagen ett förslag, som afsåg, att man skulle bestämma skattesatsen till 20, 18 resp. 16 öre pr kilogram. Och det har förut framhållits, huruledes bevillningsutskottet genom en kompromiss kom att föreslå nu gällande låga skattesatser. Men då gjordes såväl i

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskatning af
maltärycker.
(Forts.)*

Riksdagen som i tidningspressen det bestämda uttalandet, att hvad man beslutat endast vore att betrakta såsom ett första försök. Och jag är öfvertygad, att såväl bryggeriägarne som allmänheten gjorde sig den föreställningen, att det icke skulle dröja länge, förrän man skulle få andra och högre skattesatser. I detta fall tror jag således icke, att man kan tala om någon lockelse. Jag är öfvertygad om att hvarje bryggeriägare eller hvar och en, som tänkte att starta en bryggerirörelse, måste förutse, att Riksdagen ganska snart kunde ändra och höja de nuvarande skattesatserna.

Nu sade herr statsrådet därjämte, att den här beslutade skatteförhöjningen icke skulle inverka på priset, ty det vore de stora bryggerierna, som bestämde detta, och för dessa komme icke den förhöjda skattesatsen att medföra större ökning i deras utgifter än högst 1,600 kronor. Detta sistnämnda är nog sant. Men nog vilja äfven dessa ha tillbaka dessa 1,600 kronor, det är jag öfvertygad om, och det kan man icke heller förundra sig öfver. För resten vill jag erinra kammaren därom, att de stora bryggerierna få utgöra långt högre skattesatser, än hvad som gäller för de små bryggerierna, och således äro de senare därigenom i viss mån skyddade för de störres konkurrens, hvartill kommer att det sällan torde inträffa, att de stora och små bryggerierna ligga i närheten af hvarandra, hvilket äfven mildrar konkurrensen dem emellan.

Jag kan således icke annat än anse, att § 54 är ett påhäng och påbröd till § 53, som man godt kan undvara, och jag fortfar således att vidhålla mitt yrkande.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Den förre talaren sade i sitt första anförande, att det är en farlig väg, man skulle beträda, ifall man lämnade den ersättning, som Kungl. Maj:t och sedan utskottet här har föreslagit. Ja, jag skulle vilja vända på satsen och fråga, om man icke skulle kunna kalla det en farlig väg att följa, som den föregående talaren velat utstaka för kammaren. Är det icke männe berättigadt, att när statsmakterna vidtaga åtgärder, som alldeles direkt, på sätt här nu sker, åsamka näringsidkare förluster, statsmakterna också ersätta dessa?

Nu kanske någon kan komma och säga: men man kan ju draga ut den konsekvensen att gälla både i fråga om tullförhöjningar och annat. Därvidlag vill jag erinra, hvarom här är fråga, och jag vill draga fram ett därmed något så när jämförbart exempel. När Kungl. Maj:t föreslog och Riksdagen antog en ändrad sockerlagstiftning, då åtog sig Riksdagen ganska dryga kostnader just i och för kontrollen. Dessa kostnader kunna mycket väl jämföras med den nu föreslagna ersättningen, ehuru denna går till ett vida mindre belopp, än de kostnader, som Riksdagen åtog sig på grund af den ändrade sockerlagstiftningen. Här är fråga om att man skulle lämna näringsidkare, som på grund af den höjning i skatten, som nu beslutats, blifva urståndsatta att fortsätta sin rörelse, ersätt-

ning för de tvenne redskap, de varit tvungna att skaffa sig, på det att staten skulle blifva i stånd att utöfva vederbörlig kontroll öfver deras handtering. Det är här endast fråga om att ersätta maltkross och våg. Mig förefaller det, att detta är ett synnerligen rimligt yrkande, och jag anhåller därför, herr talman, om bifall till hvad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.
(Forts.)

Herr Berg i Göteborg: Med anledning af reservationen har man helt nyss vädjat till kammarens sinne för rättvisa och billighet. Förut i dag har det talats om att dessa små bryggerier ha arbetat under förhoppning om att de skulle ernå trygghet och fasthet för en välloflig handtering. Vid ett annat tillfälle sades det, att denna handtering i god tro utöfvats. Man har sålunda på allt sätt sökt framställa bryggerihandteringen som en förföljd oskuld. Den siste talaren jämförde det nu föreliggande fallet med hvad som tillämpats under liknande omständigheter i fråga om sockerfabrikationen. Ehuru bryggeriindustrien är en loflig handtering, kan jag för min del icke inse, att den är jämförlig med den i allo nyttiga sockerindustrien i ifrågavarande hänseende, ej heller att rättvisa och billighet skulle på minsta sätt trädas för nära genom antagande af reservationen. De små bryggerierna ha startats, ehuru de haft detta damokles-svärd af kommande restriktioner sväfvande öfver sig. Jag kan därför icke tänka mig, att de små bryggerier, som denna lilla förhöjning i maltskatten påstås kunna bringa till undergång och som därför skulle göra anspråk på ersättning, någonsin ha varit sunda och goda affärer. Staten kan omöjligen ikläda sig att på något sätt lämna ersättning åt misslyckade affärsspekulationer, vare sig i den ena eller andra branschen, och allra minst tycker jag, att dylik ersättning kan förordas, då det gäller en sådan industri som bryggerinäringen.

För min del har jag icke kunnat underlåta att för kammaren påpeka, att ett beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag kan leda till vidtgående och obehagliga konsekvenser, ehuru den nu ifrågasatta ersättningen ju är relativt obetydlig. Det har till och med framhållits, att den är alltför obetydlig, för att bryggerierna skulle därmed blifva i någon mån ersatta för sina förluster. Detta tycker jag är ett ytterligare skäl att icke bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Vore det nu fråga om ett förbud mot tillverkning af malt-drycker, så kunde det vara en sak att möjligen fundera på, om man borde gifva ersättning eller icke. Men då sådant förbud ännu ej beslutats, borde försiktigheten bjuda oss att ej votera en sådan ersättning som den här föreslagna.

Herr talman! Jag ber för min del att få yrka afslag på § 54.

Herr Karlsson i Göteborg: Min ärade kamrat på göteborgsbänken sade, att han icke kunde underlåta att påpeka de konsekvenser, som skulle följa, om Riksdagen bifölle hvad Kungl. Maj:t

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.
(Forts.)

här föreslagit. Jag åhörde honom noggrant för att få kännedom om dessa konsekvenser, men jag kunde icke höra annat än att han blott sade, att han skulle påpeka dem, och någon verklig skildring af dessa vådliga följder har jag ännu icke hört.

Emellertid vill jag, herr talman, eftersom jag tagit ordet, särskildt framhålla, hvad som utgör det berättigade i att man här bifaller hvad Kungl. Maj:t föreslagit. Det består nämligen däri, att lagen nu ändras så kort tid efter dess ikraftträdande. Dessa vågar och maltkrossar, som vederbörande tvungits att lägga sig till med, skulle säkerligen bryggeriägarne, såsom också i propositionen framhållits, icke kommit att skaffa sig, om man redan 1903 hade satt skatten till de belopp, man nu höjer den till. Ty det gäller ju, mina herrar, icke några andra bryggerier än dem, som skulle komma att gå under på grund af denna höjning i skatten. De ha här beräknats till ett antal af högst 50, men gifvetvis komma icke på långt när alla dessa att inställa sin verksamhet, hvadan det här kommer att gälla en vida obetydligare summa än som i kungl. propositionen antydts.

Jag tror vidare, att den föregående ärade talaren på göteborgsbänken, om jag fattade honom rätt, knappast tycktes anse, att det kan komma i fråga något som heter rättvisa och billighet, när det gäller bryggerier. Jag delar icke den åsikten, utan anser, att äfven härvidlag bör man skipa lika rättvisa, äfven om man hyser olika meningar om saken.

Han ansåg vidare, att man icke kunde göra någon jämförelse mellan sockerlagstiftningen och ifrågavarande öllagstiftning. Men i detta fall kan man dock göra det, ty det är fråga om åläggande af nya skatter i båda fallen och det är i båda fallen fråga om näringsidkare, om också på olika områden.

Herr Biesèrt: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af hvad min ärade vän herr Berg i Göteborg nyss anförde.

Såvidt jag fattade honom rätt, gick det som en röd tråd genom hans anförande, att, då det här vore fråga om en sådan handling som bryggerirörelsen, då behöfde statsmakterna icke ta de hänsyn, som de i andra fall borde göra, och som de exempelvis redan iakttagit gentemot sockerindustrien, då statsverket där betalte kontrollanordningarna.

Han sade vidare, att det måste ha stått klart för dessa småbryggerier, då Riksdagen 1903 fattade sitt beslut rörande vissa bestämmelser i tillverkningsförordningen, att de hade ett damoklessvärd sväfvande öfver sig, att dessa bestämmelser snart kunde ändras, hvarför de bort akta sig för att inrätta sig på sätt som skett.

Jag vill fråga: Mina herrar, är det meningen med Riksdagens beslut att de skola fattas på det viset: »dessa beslut fatta vi nu, men vi komma snart att ändra dem på annat sätt?» Är en sådan

uppfattning öfverenstämmade med rättvisa och billighet, är det Riksdagen värdigt, att när Riksdagen fattar beslut och antar en förordning paragraf efter paragraf och fastslår bestämmelser paragraf för paragraf, att då lägga den meningen under sitt beslut: »Vi skola snart ändra dessa bestämmelser?» Jag kan icke finna, att så är fallet.

Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker.
(Forts.)

Den ärade talaren slutade med att säga, att, vore det fråga om rent förbud att förbjuda all tillverkning af maltdrycker, då kunde man »fundera på», huruvida ersättning skulle komma i fråga eller icke. Jag fäste mig särskildt vid »fundera på». För herr Berg står det alltså icke fullt klart och tydligt, att, om Riksdagen skulle besluta en sådan åtgärd som att förbjuda all öltillverkning, det vore Riksdagens ovillkorliga skyldighet att se till, att denna hittills lagliga och lofliga näring och dess idkare icke skulle bli totalt ruinerade. Jag kan, herr talman, icke annat än beklaga, att en sådan uppfattning skall kunna göra sig gällande här i kammaren, och skall för min del be att få göra en allvarsam gensaga emot densamma.

Herr Berg i Göteborg: Då min bankkamrat, herr Karlsson, sade, att jag icke gifvit någon förklaring på hvad jag menade med mitt tal om konsekvenserna af att antaga Kungl. Maj:ts förslag, så vill jag nämna, att svenska bryggareföreningen i en skrifvelse redan framkommit med en antydning om hela bryggeriers inlösande. Detta torde ej vara herr Karlsson obekant. Då jag talade om de möjliga konsekvenserna af ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, afsåg jag naturligtvis hvad vi möjligen i framtiden ha att vänta. Det blir då kanske fråga om inlösen af stora och dyrbara fabriksanläggningar och ej såsom nu endast om en mindre ersättning för obrukbara inventarier.

Då jag på tal om förbud nämnde, att man, först när förbud skall beslutas, kan börja »fundera på», om inlösen af bryggerierna skall ske eller icke, så gjorde jag det med full vetskap om innebörden af hvad jag sade. Ett förbud kan naturligtvis icke genomföras på en gång. De bryggerier, som t. ex. existera nu, då man börjat tala om förbud, kunna, om de så vilja, redan nu börja tänka på att inskränka sin tillverkning af öl.

Ett förbud kan ju, såsom jag nyss framhöll, icke med ens genomföras, utan det måste naturligtvis bestämmas, att detta förbud skall inträda först efter en längre tid, och de bryggerier, som då existera, ha haft godt tillfälle att under mellantiden afveckla sin rörelse.

Herr *Bosson* instämde häruti.

Herr Karlsson i Fjäl: Herr talman! För min del skall jag be att få instämma i den åsikt, som uttalats af de ärade reser-

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maltdrycker.*

(Forts.)

vanterna inom utskottet, att det skulle vara högst betänkligt att nu slå in på principen om sådan ersättning, som finnes omtalad i 54 §.

Som bekant går lagstiftningen allt mer och mer i den riktningen, att det enskilda förvärfsbegäret och det enskilda förvärfvet får maka åt sig, då det står i vägen för det allmännas intresse. Men i dylika fall har ju hittills icke ifrågasatts, att staten därför skulle lämna någon ersättning. Vi veta ju, att vid innevarande års riksdag ha åtskilliga beslut fattats, som gå i den riktningen. Jag vill endast erinra om en del af herr Lindhagens motioner, som blifvit antagna af Riksdagens båda kamrar.

Vid föregående riksdag fattade vi ett beslut, som rätt djupt ingriper i en ganska stor industri i vårt land. Jag syftar på förbudet för bolag eller föreningar att förvärfva fast egendom i Dalarne och Norrland.

De stora sågverken, som ha stora skogskomplexer, äro icke i afsevärd mån berörda af denna lagstiftning. Men de små sågverken, som icke ha andra skogar att bygga sin industri på än de hemman de tillfälligt kunnat förvärfva, för dem blir det endast en tidsfråga, när de måste lägga ned sin rörelse.

När detta beslut fattades, var det ingen fråga om att staten skulle ersätta dessa små sågverksbolag, som måste läggas ned till följd af denna lagstiftning. Men nu skulle man bevilja ersättning åt de bryggerier, som till följd af den höjda maltskatten möjligen komma att nedläggas, och dock äro betydligt större kapital nedlagda i den rörelse jag nyss talade om, nämligen sågverksrörelsen.

Här har sagts, att denna bryggerihandtering är en laglig handtering. Ja, det är ingen människa som vill bestrida detta, men att den skulle vara en samhällsnyttig handtering, det tillåter jag mig betvifla.

Herr talman, jag kan icke annat än yrka bifall till reservationen.

Med herr Karlsson i Fjäl förenade sig herr *Hörnsten*.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Jag skall icke närmare orda om huruvida staten i allmänhet bör lämna ersättning i sådana här fall, ty meningarna kunna vara delade därom, och därom kan man således tvista. Jag tror dock, att man i alla fall bör tillämpa rättvisans synpunkter, äfven när det gäller bryggerierna.

När Riksdagen 1903 fattade ett sådant beslut, som då kom till stånd, kan jag icke hjälpa, att jag tycker att vi just därigenom lockade en del mindre bryggerier in på denna väg, särskildt som många kanske anlades under förutsättning af då bestämda skattesatser. Skulle vi nu i ett slag utan vidare beskatta dem ytterligare, så att de kanske blefve tvungna att nedlägga sin rörelse,

somliga efter tre år, andra åter efter måhända blott ett år, så tycker jag, att det vore synnerligen orättvist — jag kan icke hjälpa det.

Huru skulle det gestalta sig, om Riksdagen, sedan den fattat ett beslut i ett ärende rörande en industri, det må vara hvilken industri som helst, sedermera, när en sådan industri varit i gång ett eller ett par år, skulle kunna omintetgöra den genom en ny lagstiftning? Är det verkligen rättvist att gå till väga på det sättet? Jag kan icke finna att det är rättvist.

Jag kan icke heller fatta nykterhetsvännernas ställning till ett förslag, sådant som detta. Om ett eller annat af de här bryggerierna få dessa 2,000 kronor, som här föreslagits, blir ju följden, att de kanske genast nedlägga sin rörelse. Men i annat fall kunde det hända, att de fortsatte med sin rörelse ännu i fem år. Är det en nykterhetsvänlig ståndpunkt detta? Jag kan icke fatta det.

Herr talman, jag ber i rättvisans namn att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Månsson: Blott ett par ord med anledning af ett yttrande af herr Karlsson i Göteborg.

Han framdrog vissa konsekvenser ur en föregående talares yttranden och sade, att han ville vända om satsen i detta hans yttrande. Ja, mina herrar, det ha vi nog minne af, att han har anlag i den vägen. Jag vill påminna om att han här talat om billighet, då det gäller en industris vara eller icke vara, men jag tror mig också kunna påminna om, att så icke alltid varit hans sätt att se saken.

Skulle vi vara konsekventa, borde vi komma till samma slut, när vi behandla det följande betänkandet, där det gäller sockerbeskattningen, men därom är nog intet hopp.

På den grund finner jag giltig orsak att nu instämma i det af herr Ericsson i Ofvanmyra gjorda yrkandet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Jämlikt de därunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen proposition dels på godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf, dels ock på afslag å berörda förslag; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Herr Ericsson i Ofvanmyra begärde likväl votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag till 54 § i förordning angående tillverkning och beskattning af maldrycker, röstar

Ja;

*Förslag till
förordning ang.
tillverkning och
beskattning af
maldrycker.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit utskottets berörda förslag.

Voteringen utföll med 103 ja mot 76 nej, hvadan kammaren således godkänt utskottets förslag.

Öfverskriften till VI kap.; slutstadgandet och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten 1:o) gjorda hemställan förklarades besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

Punkterna 2:o) och 3:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Förslag till förordning om n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beskattning af socker jämte en i ämnet väckt motion.

I proposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande af utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 8 nästlidna mars, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning om beskattning af socker.

Herr *F. E. Neess* hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 231, föreslagit viss ändring i Kungl. Maj:ts oförmälda förslag.

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning om beskattning af socker med de ändringar, ett vid betänkandet fogadt författningsförslag utvisade, samt

2:o) att Riksdagen måtte finna den af herr Neess väckta motionen besvarad genom hvad utskottet i punkten 1:o) hemställt.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Biesèrt, som yttrade: Herr talman! Beträffande före-

dragningen af bevillningsutskottets betänkande n:o 19 tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville besluta,

att betänkandet måtte punktvis företagas till afgörande samt första punkten sålunda, att det däri afsedda författningsförslaget föredrages paragrafvis i nummerföljd och, där så erfordras, momentvis, med rubriken sist samt därefter utskottets i punkten gjorda hemställan;

att vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet;

att, därest en eller annan del af författningsförslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses böra vara en följd af återremissen;

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtagna sådana ändringar, som påkallas af kammarnas beslut; samt

att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

Det i punkten 1:o) afsedda författningsförslaget.

1—7 §§; öfverskriften till I kap. samt 8—14 §§.

Godkändes.

För 15 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

1. Tillverkare äger att äfven utom fabriksområdet men i fabriken närhet upplägga obeskattadt socker i magasin, som uteslutande användes till förvarande af sådant socker. Sådant magasin räknas till fabriken och skall stå under kronans lås.

Erfordras särskild kontrolltjänsteman för kontrollen öfver uppläggning eller uttagning af socker vid sådant magasin, vare tillverkaren skyldig ersätta statsverket den däraf föranledda kontrollkostnaden.

2. Tillverkare äger att, när han så önskar, få tillträde till magasin, där han har obeskattadt socker upplagdt, men skall därvid kontrolltjänsteman vara närvarande.

Beträffande denna paragraf hade emellertid reservationer afgifvits af:

herr *P. A. H. Cavalli*, hvilken, i öfverensstämmelse med hvad som föreslagits i ofvannämnda af herr Neess väckta motion, hemställde, att paragrafen måtte lyda sålunda:

*Förslag till
föreskrift om
beskattning af
socker.
(Forts)*

Förslag till
förordning om
beskattning af
socker.
(Forts.)

1. Tillverkare äger att äfven utom fabriksområdet men i fabriken närhet upplägga obeskattadt socker i magasin, som utslutande användes till förvarande af sådant socker. Sådant magasin räknas till fabriken och skall stå under kronans lås.

2. Tillverkare äger att, när han så önskar, få tillträde till magasin, där han har obeskattadt socker upplagdt, men skall därvid kontrolltjänsteman vara närvarande.

friherre *C. J. Beck-Friis*, som instämt med herr Cavalli; samt herr *Lyckholm*.

Sedan paragrafen föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Neess, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den motion, jag väckt om uteslutande af sista delen af mom. 1 § 15 i den nu föreslagna förordningen om beskattning af socker, har af utskottet afstyrkts. Mot detta utskottets beslut har emellertid utskottets ordförande på, enligt min mening, goda grunder reserverat sig.

Det är ju en allmän princip, att staten skall bekosta all kontroll vid beskattningen af industrien, och denna princip har hittills alltid följts här i landet. Att, såsom Kungl. Maj:t och utskottet nu föreslår, nu göra en afvikelse därifrån, finner jag vara så mycket betänkligare, som denna afvikelse skulle drabba vederbörande fabrik på grund af förhållanden, som existerat under många år, innan det nya skattesystemet blef beslutet. Ty, mina herrar, det är också en princip, att man vid öfvergång från ett skattesystem till ett annat tager hänsyn till de rådande förhållandena, så att den enskilde industriidkaren icke blir därpå lidande. Därtill kommer, att den eller de fabriker, som skulle drabbas af denna extra beskattning i form af kontrollkostnadernas bestridande, skulle ställas i ett ogynnsammare läge än sina konkurrenter, de andra fabriker, hvilket jag icke heller finner vara rättvist. Man ser också, såsom jag i min motion framhållit, att såväl sockerskattekommittén på sin tid som 1905 års bevillningsutskott beaktat och tagit hänsyn till detta särskilda undantagsfall, och samma års Riksdag har äfven fattat sitt beslut i enlighet därmed. Att nu härutinnan göra en ändring, anser jag vara så mycket orimligare, som, såsom reservanten mycket riktigt påpekat, det kungl. förslaget afser endast en omorganisation af kontrollen, men ingalunda en förändring eller omläggning af skattegrunderna.

Huruvida det magasin, hvarom här är fråga, tillhör antingen en eller flere fabriker, synes mig icke heller böra inverka på bedömandet af denna fråga, alldenstund äganderättsförhållandet hela tiden varit detsamma alltifrån magasinet uppförande. Här gäller endast att bibehålla någonting, som existerat i många år, innan

den nya skattelagstiftningen trädde i kraft, och att förhindra, att på grund däraf en extra skatt kommer att påläggas.

Mig synes därför rättvisa och billighet kräfva, att denna del af paragrafen utgår, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till herr Cavallis reservation.

*Förslag till
förordning om
beskattning af
socker.
(Forts.)*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Den föregående ärade talaren har fullkomligt rätt, då han säger, att Landskrona sockermagasin är ingenting nytt, utan något som existerat, innan lagen om sockerbeskattning kom till, liksom han också har rätt i att den ifrågavarande ändringen icke står i något organiskt sammanhang med de öfriga ändringar, som äro föreslagna i den kungl. propositionen. Men när man gick till verket att föreslå dessa andra ändringar, blef uppmärksamheten riktad just på förhållandet med detta magasin. Och man fann, att detta förhållande var ett missförhållande, som borde ändras, när nu tillfälle därtill gafs i samband med ändringar i öfrigt i författningen.

Det är fullkomligt riktigt, att de magasin, i hvilka socker förvaras vid fabrikena, skola kontrolleras för samma kostnader och på samma sätt som fabrikena i öfrigt. Och det är också riktigt, att ett undantagsstadgande infördes — jag tror också mer än gärna, att det var med hänsyn till detta i Landskrona befintliga undantagsförhållande — att om magasinet ligger utom fabriksområdet, men inom en kilometers afstånd från fabriken, ingen särskild kontrollkostnad skall affordras fabriksägaren. Men jag tror, att man då icke fullt visste, huru det hängde ihop med detta magasin, och jag har under förmiddagens lopp fått denna min tro bestyrkt genom ett uttalande af en person, som var med i utskottet, när den första bestämmelsen infördes. Han förklarade, att hade man vetat, huru det hängde ihop med detta magasin, hade bestämmelsen nog icke blifvit formulerad på det sätt, den blef. Förhållandet är nämligen det, att i detta magasin förvaras råsocker från icke mindre än 4 fabriker, hvilka stå i affärsförbindelse med Landskrona raffinaderi. Det lider icke något tvifvel, att det mesta af detta råsocker förädlas inom Landskrona raffinaderi, och man skulle då kunna påstå, att magasinet hör ihop med Landskrona-fabriken. Men det har också händt, att från detta magasin råsocker skickats till Göteborgs raffinaderi. Under sådana förhållanden kan man ju icke säga, att magasinet har samband uteslutande med Landskrona raffinaderi, utan att det tjänar till upplagsmagasin jämväl för de nämnda fyra råsockerbruken.

Nu innehåller förordningen ett öfvergångsstadgande, enligt hvilket ett magasin, som ligger på ett afstånd från fabriken af högst en kilometer, kan i visst fall fortfarande få begagnas för det i § 15 omnämnda ändamålet, och då skall kontrollen bekostas af kronan. Det nu ifrågavarande magasinet begagnas af alla dessa fem olika bolag, och naturligt är då att magasinet, åtminstone hvad

Förslag till
förrådning om
beskattning af
socker.
(Forts.)

de fyra bruken beträffar, ligger mer än en kilometer från tillhörande sockerbruk, det ligger ju långt bort ifrån både Staffanstorp och Käflinge och hvad de allt beta, dessa fabriker. Under sådant förhållande kan man rent af ifrågasätta, huruvida öfvergångsstadgandet är tillämpligt på detta magasin. I själfva verket är också, efter hvad Kungl. Maj:t kunnat finna, ifrågavarande magasin af samma natur som ett allmänt sockernederlag, ehuru det icke blifvit anmaldt såsom sådant. Hade magasinet blifvit anmaldt såsom ett allmänt sockernederlag, så skulle också kontrollen bekostats af nederlagsinnehafvaren. Så har emellertid icke skett, men detta får naturligtvis icke utgöra något hinder för att icke, åtminstone såvidt eljest möjligt är, samma bestämmelse kommer till stånd, som skulle vara gällande för den händelse magasinet också till benämningen vore detsamma som till naturen. För att undanröja all osäkerhet i detta afseende har Kungl. Maj:t fört in i förslaget denna bestämmelse, som utaf motionären nyss öfverklagades. Utskottet har nu tillstyrkt denna bestämmelse, och jag ber att få meddela, att Första Kammaren i förmiddags utan votering bifallit utskottets förslag. Jag förmodar och hoppas nu, att äfven Andra Kammaren gör detsamma.

Herr Neess: Ja, såsom jag nyss nämnde, är förhållandet med äganderätten till detta magasin oförändradt detsamma såsom det var från början, när magasinet uppfördes; någon ändring i äganderättsförhållandet har sedan dess icke inträdt. För min del kan jag icke dela herr statsrådets och chefens för kungl. finansdepartementet uppfattning, att detta magasin skulle vara att betrakta såsom ett allmänt sockernederlag. Men oafsedt denna rent formella sida af saken, kvarstår dock det faktum, att ifrågavarande magasin för cirka 15 år sedan uppfördes af dessa sockerfabriker för lagring af socker och var då i full öfverenstämmelse med de under det gamla skattesystemet gällande förhållandena. Vid införandet af det nya skattesystemet tog man särskildt hänsyn till detta magasin, och under det år det nya skattesystemet tillämpats har staten bekostat kontrollen vid detta magasin. Då tycker jag för min del, att det icke är rätt att nu företaga en ändring häri. Ty jag kan icke finna det vara rätt, att staten skall gå till väga på detta sätt, endast för att bespara den relativt lilla kostnaden för kontrollen.

Jag får därför för min del, herr talman, vidhålla mitt yrkande.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet har nyss så utförligt och, såsom mig förefaller, så öfvertygande redogjort för förhållandet med ifrågavarande magasin, att det väl knappast skulle behövas att tillägga något vidare. Jag vill endast anföra några ord gentemot herr Neess, hvilken såväl i sitt sista som i sitt första anförande framhållit, att man nog redan tidigare känt till, hvilka som

vore ägare till ifrågavarande magasin. Jag får då ytterligare stryka under hvad redan herr statsrådet häremot framhöll, nämligen att här är verkligen alls icke fråga om hvilken eller hvilka som kunna vara ägare af magasinet; ty det är icke detta, som för saken i fråga är bestämmande, utan det är *användningen* af magasinet, som är det bestämmande. När det i nu föreslagna öfvergångsstadgandet heter, att magasin kan få vara beläget inom en kilometer från fabriken — i hvilket fall kontrollen skulle för fabriken vara kostnadsfri — så har man gifvetvis brutit mot detta, om man tillåter äfven andra fabriker, som ligga på vida längre afstånd från magasinet i fråga, att använda detsamma. Och det förhåller sig dessutom så, som äfven herr statsrådet framhöll, eller att detta magasin bör behandlas och betraktas såsom ett allmänt sockernederlag, icke såsom ett invid en sockerfabrik beläget magasin. — Jag vill göra det tillägget att, äfven om staten förut, på grund af ett misstag, betalt kontrollen vid detta magasin, man därför icke bör fortsätta därmed, sedan misstaget blifvit upptäckt.

Förslag till förordning om beskattning af socker.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet blef utskottets förslag af kammaren godkändt.

16—24 §§ samt öfverskriften till II kap.

Godkändes.

Efter föredragning af 25 § yttrade

Herr Bergström: Herr talman! I denna paragraf stadgas, att öfverinseendet öfver kontrollen vid sockerbeskattningen, för så vidt denna kontroll icke ankommer på tullverket, skall utöfvas af ett nytt ämbetsverk, kontroll- och justeringsstyrelsen. I öfverensstämmelse med hvad jag förut yrkat vid föredragningen af motsvarande paragrafer i bevillningsutskottets förslag till förordning angående tillverkning af brännvin och till förordning angående tillverkning och beskattning af maldrycker tillåter jag mig härmed hemställa, att äfven den nu föredragna paragrafen måtte återremitteras till bevillningsutskottet.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner beslöt kammaren att visa paragrafen åter till utskottet.

26—33 §§; öfverskriften till III kap. 34—45 §§; öfverskriften till IV kap.; öfvergångsstadgandet; slutstadgandet samt rubriken

Godkändes.

Utskottets i punkten 1:o) gjorda hemställan förklarades besvarad genom ofvannämnda af kammaren fattade beslut.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Om åtgärder till förekommande af bolags jordförvärf m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfördt lagutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af väckta motioner om förekommande i erforderliga fall af bolags jordförvärf och förebyggande af de skadliga verkningarna däraf m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 146, hade herr *C. A. Lindhagen* föreslagit, att Riksdagen måtte, beträffande bolagens jordförvärf,

a) hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarna af riket samt om förslag till lagstiftning häremot på sätt, som redan skett för de norra delarna genom lagen den 4 maj 1906,

b) för sin del antaga ändringar i sistnämnda lag i syfte, *dels* att lagen måtte vinna tillämpning i hela Gäfleborgs län och *dels* att från förvärfsförbudet undantag enligt 3 § ej medgäfves och särskildt ej för Lappmarkerna äfvensom för socknar, där vid afvittningen en afsevärd del af skogsanslaget afsatts till allmänningar, eller ock stadgades, att förvärf, som jämlikt § 3 kommit till stånd, skulle hembjudas stat och kommun till inlösen, och

c) för sin del eventuellt redan nu utsträcka nämnda lag att gälla trakter inom mellersta och södra delarna af riket, där fara för bolagsförvärf kunde befinnas särskildt öfverhängande.

Samme motionär hade i en annan inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 147, hemställt, att Riksdagen måtte, beträffande jordbruket på bolags och skogsspekulanter redan förvärfvade hemman,

a) hos Kungl. Maj:t begära, att, i anslutning till norrlands-kommitténs undersökning för de nordligare delarna af riket, en motsvarande utredning rörande jordbrukets tillstånd, odlingens fortgång och arrendatorernas ställning på bolag och enskilde skogsspekulanter tillhöriga hemman måtte äga rum jämväl i mellersta och södra delarna af riket samt de förslag till lagstiftning eller andra åtgärder framläggas, som kunde vara ägnade att vidmakthålla och befrämja jordbruket på dylika hemman,

b) för sin del dels redan nu eventuellt besluta en utsträckning tills vidare af lagen om inskränkning i rätten att erhålla

ägostyckning den 16 juni 1905 i rikets norra landsdelar till de trakter i mellersta och södra delarna af riket, som kunde anses särskildt hotade af olämpliga ägostyckningar, dels ock för samtliga orter, där nämnda lag redan vore eller sålunda ytterligare blefve gällande, i hufvudsak antaga den af norrlandskommittén till förekommande af lagens delvisa kringgående genom jordafsöndring föreslagna ändringen i stadgandena om jordafsöndring.

Om åtgärder till förekommande af bolags jordförvärf m. m. (Forts.)

Till behandling i ett sammanhang hade utskottet förehaft de ämnen, som sålunda framstälts i dessa båda till utskottet hänvisade motioner, hvarjämte utskottet i samband därmed tagit under öfvervägande en i anledning af desamma inom Andra Kammaren af herrar *G. M. Sandin* och *G. Jansson* i Krakerud väckt, jämväl till utskottet öfverlämnad motion, n:o 196.

Utskottet hemställde:

1:o att Riksdagen måtte, i anledning af herr Lindhagens motion n:o 146 punkt a), i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t så snart ske kunde låta verkställa fullständig utredning rörande omfattningen af bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarna af riket samt vidtaga de åtgärder, som med anledning af denna utredning kunde föranledas;

2:o att Riksdagen måtte, i anledning af herr Lindhagens motion n:o 146 punkt b) förra delen, för sin del antaga vid utlåtan- det fogadt förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906;

3:o att det i herr Lindhagens motion n:o 146 punkt b) senare delen framställda yrkande ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

4:o att det i herr Lindhagens motion n:o 146 punkt c) framställda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

5:o att det i herr Lindhagens motion n:o 147 under punkt a) framställda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

6:o att det i herr Lindhagens motion n:o 147 under punkt b) framställda yrkande ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

7:o att herrar Sandins och Janssons motion måtte genom bifall till hvad utskottet under punkterna 1, 3, 4, 5 och 6 hemställt anses besvarad.

Vid utlåtan- det hade emellertid fogats reservationer;

beträffande utskottets hemställan under punkten 3:o)

Om åtgärder till förekommande af bolags jordförvärf m. m. (Forts.) af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Zetterstrand*, *Jansson* i Edsbäcken och *Nordin* instämt och som yrkat, att Riksdagen måtte:

a) för egen del antaga viss angifven förändrad lydelse af 3 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906;

b) hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och till nästa Riksdag framlägga förslag till sådant tillägg till förenämnda lag, att då aftal om förvärf enligt § 3 ägt rum, staten eller den kommun, där den förvärfvade jorden vore belägen, berättigades på vissa villkor inlösa densamma.

beträffande utskottets hemställan under punkten 5:o)

af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Jansson* i Edsbäcken instämde, och som hemställde, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i sammanhang med den begärda utredningen om bolagens jordförvärf i södra och mellersta delarna af riket jämväl i den mån lämpligen kunde ske låta verkställa undersökning om jordbrukets tillstånd, odlingens fortgång och arrendatorernas ställning på hemman, hvilka redan förvärfvats af bolag och enskilda spekulanter, samt för Riksdagen framlägga de förslag, som äfven af denna undersökning påkallades.

Punkten 1:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan herr talmannen härefter tillkännagifvit, att det i *punkten 2:o)* innefattade lagförslaget komme att paragrafvis föredragas, blef till en början 1 § af kammaren godkänd.

Efter föredragning häruppå af 3 § begärdes ordet af

Herr *Lindhagen*, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få yrka, att kammaren måtte antaga förevarande paragraf, men med det förbehåll, att kammaren likväl anser sig oförhindrad att eventuellt besluta den ytterligare ändring, som är föreslagen i reservationen beträffande utskottets hemställan under punkt 3.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde proposition först på godkännande af utskottets förslag till förevarande paragraf dels ock på godkännande af paragrafen under det af herr *Lindhagen* föreslagna förbehållet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som herr *Lindhagen* emellertid begärde votering, blef

nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition af följande lydelse:

Om åtgärder till förekommande af bolags jordförvärf m. m.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren godkänner lagutskottets förslag till 3 § i ifrågavarande lag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt samma paragraf under det af herr Lindhagen föreslagna förbehållet.

Omröstningen utföll med 87 ja men 89 nej; och hade kammaren alltså godkänt paragrafen under det af herr Lindhagen föreslagna förbehållet.

Slutstadgandet, ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 2:o förklarades besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

Härefter föredrogs *punkten 3:o*; och yttrade därvid

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag ber att till en början få tacka kammaren, för att den beredt mig tillfälle att yrka bifall till reservationen uti denna punkt, hvilket tillfälle jag nu går att begagna mig utaf.

Den reservation, som i denna punkt är fogad till betänkandet af 4 ledamöter från lagutskottet, går ut på ungefär samma yrkande, som framställdes här förra året, då fråga om en förbuds lag på detta område var före med anledning af en motion, undertecknad utom af mig jämväl af 33 representanter i Andra Kammaren för Norrland och Dalarne. Där framställde vi dels yrkande på totalförbud, dels alternativt de yrkanden, som nu innefattas under mom. a och b i reservationen till denna punkt.

Reservanterna ha nu icke tillåtit sig att påyrka ett totalförbud, då ett sådant har mindre utsikter att kunna vinna något afseende. Men däremot ha vi vidhållit den uppfattning, som vi uttalade i fjolårets motion, att man i fråga om den mark, som bolagen hädanefter skulle få köpa, borde göra det förbehåll, att iunån köpet gick i fullbordan, skulle denna mark först hembjudas åt staten eller kommunen.

Om åtgärder
till förekom-
mande af
bolags jord-
förvärf m. m.
(Forts.)

Egentligen är den förbudslag, som antogs förra året, en föga hugnesam företeelse. Det har två gånger lagstiftats i denna fråga för att skilja mellan bolag och bönder. Första gången var år 1896. Då sökte man lösa frågan på det sätt, att bolagen skulle få köpa all skogsmark och bönderna endast behålla de odlade inägor; det var den s. k. ägostyckningslagen. Den lag, som antogs i föl, går egentligen i viss mån i samma riktning, men man ville då förbehålla åt bönderna äfven någon del af skogen; alla stora utmarker å de större skogshemmanen skulle dock, såsom det heter i förslaget därom, »fortfarande stå trävarurörelsen till buds». Förut lade jordafsöndringslagen åtminstone det hindret i vägen, att man icke fick afsöndra mer än en femtedel af dylik mark. I förslaget ingick emellertid, att genom särskilda bestämmelser, som Kungl. Maj:t ägde att gifva, skulle man få köpa all denna öfverskjutande mark på en gång; särskilda föreskrifter skulle meddelas, hvarigenom ett sådant afskärande underlättades.

Fjölårets lag lär ännu icke kommit i tillämpning, emedan några dylika bestämmelser icke blifvit af Kungl. Maj:t meddelade. Arbetet med detsamma uppgörande pågår emellertid, och starka påtryckningar göras för att påskynda detta arbete, emedan man på många håll nu står i beredskap att köpa dessa stora skogskomplex, hvilka staten beredt bolagen tillfälle att på lätt sätt komma i besittning af.

Det är dock icke tillfredsställande, att lagen medgifver ett sådant tillvägagångssätt, och i all synnerhet uppsående väckande är detta sakernas tillstånd, då man besinnar, att, enligt hvad man räknat ut, den jord, som bolagen nu skulle få köpa från hemmanen, just är den, som staten genom en oriktig tillämpning af afvittringsförfattningarna gifvit bönderna utöfver hvad dessa författningar själfva afsågo. Bönderna fingo nämligen icke blott hvad de enligt afvittringsförfattningarna skulle ha, utan dessutom äfven en hel del öfverloppsskog, till följd af att man förtolkade författningarna på flera sätt och dessutom räknade såsom impediment eller oduglig mark en hel del skogbärande och skogsbördig mark. Man har som sagdt räknat ut, att det är just denna sistnämnda mark, som bönderna icke behöfva behålla. Men i stället för att staten då tager tillbaka denna mark, som den förut en gång skänkt bort, säger staten, att den också skall stå trävarurörelsen till buds.

Det är denna omständighet, som föranledde vårt alternativa yrkande i fjölårets motion och som gjort, att vi äfven i år upprepat detsamma. Ingenting borde väl vara rimligare, än att denna öfverloppsmark hembjudes åt staten eller kommunen, med företrädesrätt för kommunen att inköpa densamma för att därpå bilda sockenallmänning. Det är detta, som vi föreslå i vårt yrkande uti mom. b) under denna punkt.

Hvad lappmarkerna beträffar, ha vi af särskilda skäl, som jag här icke vill upprepa, ansett att ett totalförbud bör blifvagällande. Där

finnas också många skogsallmänningar och kronan har där stora skogsparker, så att där uppe förefinnes merendels mindre behof än i öfriga delar af landet att afsätta skogsallmänningar. Detta är mom. a) i reservationen.

På de af mig nu i korthet angifna skälen ber jag att få yrka bifall till reservationen i denna punkt.

Om åtgärder till förekommande af bolags jordförvärf m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren den vid punkten fogade reservationen.

Punkten 4:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan utskottets hemställan i *punkten 5:o)* blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Lindhagen, som yttrade: I den förevarande punkten är det endast två reservanter. Vid voteringen inom utskottet var det dock sju, som röstade emot utskottets hemställan, men de ha nu, som sagdt, smält ihop till två.

För min del får jag säga, att utskottets utlåtande i denna punkt förefaller mig vara mycket egendomligt. I punkt 1 har utskottet tillstyrkt och denna kammare också beslutat, att en utredning bör ske rörande bolags fastighetsförvärf i södra och mellersta delarna af riket. Men en sådan utredning bör naturligtvis också vara alldeles oskiljaktligt förenad med en utredning angående de missförhållanden, som uppstått på den af bolagen redan förvärfvade marken. Vill man nämligen förbjuda bolag att köpa jord, är det väl därför, att genom dylika köp missförhållanden uppkomma, och då är det ju klart, att sådana misshållanden måste på något sätt finnas till på den mark, som bolagen redan köpt. En sådan tankegång låg också till grund, då Riksdagen begärde undersökning i fråga om bolags förvärf i Norrland och Dalarne. Dessa två saker anser jag, att man icke kan åtskilja, såvida man vill gå tillväga på ett praktiskt sätt.

Hvad denna undersökning skulle afse, vore jordbrukets tillstånd, odlingens fortgång och arrendatorernas ställning å de af bolagen köpta hemmanen, och dit hörer också alldeles särskildt en undersökning af, i hvad mån genom dylika fastighetsmonopol uppstått omöjlighet eller svårighet för befolkningen i orten att erhålla mindre jordbrukslägenheter och byggnadstomter. Men en dylik undersökning behöfver gifvetvis icke göras alltför minutiös, utan man kan låta det bli en undersökning i stora drag.

Utskottet har i denna del endast att anföra, att Riksdagen redan nu väl känner till alla dessa förhållanden i södra och mel-

Om åtgärder
till förekom-
mande af
bolags jord-
förvärf m. m.
(Forts.)

lersta Sverige och vidare att det på dessa bolagshemman är precis lika bra som på bondehemmanen. Detta vet emellertid Riksdagen icke alls. De ledamöter å värmlandsbänken, som också motionerat i denna punkt, ha tvärtom i sin motion sagt, att i stora delar af Värmland förefinnas i detta afseenden samma missförhållanden som i Norrland, och för mig har det också uppgifvits, att det är likadant i skogstrakter uti Bohuslän och Dalsland och äfven på andra ställen.

Jag skall, herr talman, såsom en ren konsekvens af kammarens bifall till utskottets hemställan under punkt 1, be att få yrka bifall till den af mig och herr Jansson i Edsbäcken i denna punkt afgifna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Sandin* i Grums.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Andra Kammararen har nu följt utskottet och begärt en utredning rörande bolagens jordförvärf i mellersta och södra delarna af riket. Man har ansett, att det skulle vara af stor betydelse att få vota, i hvilken utsträckning dessa bolagens jordförvärf ägt rum, för att däraf bilda sig en föreställning om hvilka åtgärder möjligen skulle med anledning däraf böra vidtagas. Nu har herr Lindhagen i denna punkt yrkat, att det dessutom skulle bli en utredning rörande jordbrukets tillstånd, odlingens fortgång och arrendatorernas ställning å dylika bolagshemman inom södra Sverige. Han anser att det är lika nödvändigt, att en sådan utredning äger rum, som det på sin tid var, att motsvarande utredning ägde rum i Norrland. Utskottet har emellertid ansett, att man beträffande de södra delarna af landet i allmänhet bättre kände till förhållandena och lättare kunde här i Riksdagen bilda sig en föreställning rörande såväl jordbrukets tillstånd och odlingens fortgång som arrendatorernas ställning på dylika hemman. Och då man hade den uppfattningen, att i stort sedt jordbrukets tillstånd icke var sämre på bolagshemman än på andra och odlingens fortgång icke heller, och att arrendatorernas ställning ungefär kunde jämföras med den på andra hemman, så ansåg sig icke utskottet nu böra förorda den begärda utredningen, då en dylik skulle bli mycket besvärlig och knappast lända till något större resultat. Och för att nu icke alltför mycket besvära regeringen ansåg sig utskottet under sådana förhållanden icke kunna tillstyrka bifall till herr Lindhagens förslag, utan stannade vid att hemställa om en undersökning rörande bolagens jordförvärf i mellersta och södra delarna af landet.

På de skäl jag anført får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Berggren: Herr talman, mina herrar! Herr Lindhagen har i femte punkten afgifvit en reservation och påyrkat, att, på

samma gång en utredning verkställdes om bolagens jordförvärf i södra och mellersta delarna af riket, äfven skulle undersökas jordbrukets tillstånd, odlingens fortgång och arrendatorernas ställning på af bolag och enskilda spekulanter redan förvärfvade hemman. Jag skall be att få instämma i detta yrkande. Jag gör detta så mycket hellre, som jag är fullt förvissad om att hvad Värmlands län beträffar ett sådant yrkande är högst befogadt. Utskottet säger visserligen, att hithörande förhållanden i Riksdagen äro väl kända. Men detta påstående tillåter jag mig draga i tvifvelsmål. Jag misstänker till och med, att man icke ens inom utskottet haft någon säkrare och djupare kännedom om de verkliga missförhållanden, som på berörda område kunna förefinnas. Hade utskottet haft en sådan kännedom, skulle det utan tvifvel kommit till ett annat beslut än det, som nu föreligger.

Om åtgärder till förekommande af bolags jordförvärf m. m.
(Forts.)

I hvad tillstånd jordbruket kan befinna sig å bolagens egendom, skall jag belysa med ett exempel. Nära den egendom, som jag äger och brukar, ligger en bolagsegendom. Denna är näst den största i socknen, och i afseende på jordmånen anses den vara bland de allra bästa. Denna egendom har varit i bolags ägo omkring 40 år. Under de 28 år, jag bott på platsen, har denna egendom knappast erhållit ett enda lass naturlig gödsel. Man har då och då, ehuru mycket sparsamt, besått den med artificiell gödning, kalisalt och tomasfosfat. Denna vanhäfd har också haft till följd, att den skörd, som numera å egendomen frambringas, snart sagdt icke har något värde. Den räcker knappast att täcka de med afbärgningen förenade kostnaderna och ger näppeligen föda åt två, tre kor, under det att, om egendomen varit väl häfdad, det kunnat å densamma födas tre, fyra familjer. Inom den socken, där jag är bosatt, finnes omkring ett 40-tal större eller mindre egendomar, som ägas af bolag och enskilda spekulanter, och många dessa egendomar komma förr eller senare att dela samma öde som den egendom jag nyss beskrifvit. Därom äro alla i orten öfvertygade. De komma således att bli ödehemman. Jag frågade för några år sedan en förvaltare hos det bolag, som äger de flesta af berörda egendomar, huruvida bolaget hade för afsikt att underhålla husen å de inköpta egendomarna. Därpå svarade han, att detta icke var meningen, och jag har hört flera arrendatorer å samma egendomar säga, att bolaget förvägrar dem att taga virke på bolagets skogar till byggnadernas underhåll. Däraf kan man förstå, att dessa egendomar äro dömda till undergång.

Nu ägas af bolag flera fastigheter icke blott i min hemsocken, utan i många andra socknar i den domsaga jag representerar. Och ehuru missförhållandena icke alltid torde öfverallt framträda så skarpt som å den egendom, som här beskrifvits, finnas i alla fall svåra missförhållanden, som kräfva rättelse. Att förhållandet inom andra delar af Värmlands län är ungefär likartadt, är jag fullt öfvertygad om. Jag har också af många framstående personer i lä-

*Om åtgärder
till förekom-
mande af
bolags jord-
förvärf m. m.
(Forts.)*

net hört framställas den önskan, att en lagstiftning måtte bringas till stånd mot bolagens ohejdade jordförvärf, liksom också en lagstiftning, som kontrollerade jordbrukets skötsel å deras egendomar. Jag vill sålunda på det lifligaste instämma i herr Lindhagens reservation, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! Med anledning af den beskrifning, som lämnades af den föregående talarren, om det sorgliga sätt, hvarpå bolagen skötte sina egendomar på hans ort, ville jag hafva meddeladt, att de bolagsgårdar jag känner till i min hemort skötas på bästa sätt. Det finnes knappast några egendomar, som skötas så rationellt som bolagens. Men nu äro emellertid bolagen själfva missbelättna med den dyra drift, som är nödvändig för att hålla dessa egendomar uppe, hvarför de allt mera dela upp dem i småbruk, och i hvilken stor skala detta sker, får man en föreställning om genom tidningarnas annonser, i hvilka dagligdags bolagsgårdar på 20—30 tunnland utbjudas till sönderstyckning i mindre jordbruk.

Med anledning af den mörka skildring, som lämnades från Värmland, ansåg jag mig vara pliktig att, då det ju här är fråga om en utredning af jordbrukets tillstånd, som skall sträcka sig så långt som till södra Sverige, meddela, att förhållandena äro ojämförligt mycket bättre i Skåne. När jag hade äran vara medlem af lagutskottet, då det var starkt ifrågasatt, att man skulle hindra bolagen att förvärfva så stora jordegendomar som de började att allt mera lägga sig till med, var jag en af dem, som biträdde den meningen, att man borde hindra deras framfart. Nu synes, som sagdt, åtminstone inom den ort jag representerar, tendensen i afseende på jordens fördelning vara en annan.

Jag har ansett mig pliktig att anföra detta, och ber på de skäl jag angifvit få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag vill visst icke påstå, att det på alla håll är illa beställt med jordbruket på bolagens egendomar, utan meningen vore just att utröna, hvar detta är fallet, och i hvad mån något kan göras häremot. Man har därmed alls icke velat underkänna den goda skötsel af jorden, som på sina håll utöfvas af vissa bolag. Ifall någon anser det vara väl beställt på sin hemort, bör väl detta ej få utgöra ett skäl för att motsätta sig en undersökning, där den är af behovet påkallad.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Gentemot hvad herr Lindhagen yttrade, ber jag få påpeka, att, om en utredning skulle kunna komma till stånd — hvilket jag icke tror vara möjligt — den måste blifva en så omfattande och vidlyftig affär, att något positivt förslag näppeligen torde kunna framläggas. Jag tror, att det hela är ett synnerligen opraktiskt förslag.

Det talas om, att egendomar öfvergå från enskilda personer till bolagsegendomar. Jag ber att få framhålla, att de sista 10 à 20 åren en stor mängd familjeegendomar omlagts till bolagsegendomar och öfvergått till aktiebolagsformen, utan att därför eganderätten kommit i andra händer, så att det kan blifva missledande siffror, när det endast framhålles, huru stor procent af landets egendom öfvergått från privata personer till aktiebolag.

Då jag anser, att det föreliggande förslaget är ytterst opraktiskt, skall jag be att få yrka afslag.

Herr Christiernson: Herr talman! Då en ärad representant på skånebanken sökte framhålla, att i Skåne det är så väl bestämdt, att bolagshemman icke vanskötas, så finner jag ett sådant uttalande naturligt, därför att bolagen ha förvärfvat dessa hemman just för att drifva jordbruk och för att i någon mån åtminstone börja att göra sig oberoende af bönderna. För några år sedan var det ju en ganska skarp konflikt mellan sockerbruken och betodlarne, och då uttalades farhågor för, att sockerbruken skulle slå under sig mer och mer af jorden. Jag tror, att den, som något velat följa med sockerbrukens utveckling, kan påstå, att denna utveckling icke går i den riktningen, att man styckar sönder egendomarna, utan i stället i den riktningen, att man söker slå under sig så mycket som möjligt af jorden, hvarför jag icke tror, att man, med hänsyn till Skåne, kan finna något skäl mot den af herr Lindhagen gjorda framställningen.

Herr Lindhagen: Herr talman! Med anledning af frågan, huruvida denna utredning skulle vara praktisk eller opraktisk, ber jag att få svara, att det synes mig vara lika praktiskt eller opraktiskt att verkställa en sådan utredning, som det var att verkställa enahanda utredning beträffande Norrland. Det är samma förhållande här. Man behöfver naturligtvis icke gå så minutiöst tillväga, att man synar allt i detalj, utan man kan utse vissa personer för hvarje socken, som ha reda på förhållandena, och som meddela sina erfarenheter eller göra undersökningar, där de hafva anledning att antaga, att missförhållanden förefinnas. Så ungefär föreställer jag mig, att det borde gå till.

Herr Svensson i Skyllberg: Med anledning af herr Lindhagens anförande rörande norrlandskommitténs arbete skall jag be att få säga, att jag tror, att det torde dröja några år, innan man kan se, om herr Lindhagens förslag i afseende på Norrland varit praktiskt eller icke.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Om det förhåller sig så, hvilket jag icke betviflar, som en ärad talare på skånebanken sade, kan jag icke finna det vara någon risk i alla fall att

Om åtgärder till förekommande af bolags jordförvärf m. m.
(Forts.)

Om åtgärder
till förekom-
mande af
bolags jord-
förvärf m. m.
(Forts.)

företaga en undersökning, ty man behöfver ju icke verkställa undersökning på sådana platser, där man har klart för sig, att det i de flesta fall står bra till. Jag tror, att det är åtskilliga, för att icke säga, rätt stora delar af Värmland, som icke heller behöfva undersökas, så att i detta afseende motser jag inga kostnader. Men i synnerhet i de västligaste delarna af Värmland tror jag, att sådana olägenheter förefinnas, som äro nämnda. Och då en person, som bor på platsen, konstaterat dylika missförhållanden, så anser jag det icke riktigt, att man sätter sig emot en undersökning. Med anledning häraf yrkar jag bifall till herr Lindhagens förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen, jämlikt de därunder förekomna yrkandena, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen. Herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen hafva flertalets mening för sig; men som votering äskades, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i femte punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 85 ja mot 84 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 6:o) och 7:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Föredrogs och godkändes Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 22, angående utredning, om och i hvad mån läkare må såsom straffpåföljd kunna fräntagas rätten att utföra läkareverksamhet m. m.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 6.

Efter föredragning slutligen af Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förebyggande af försäljning af eter- eller sprithaltiga läkemedel under sådana förhållanden, att de kunna användas såsom rusgifvande medel, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen; och skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 7.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

Herr *A. A. Eriksson* i Rödsta, n:o 259, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne; och

herr *A. Wiklund m. fl.*, n:o 260, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 20 § 1 mom. och 22 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.

Dessa båda motioner blefvo på begäran genast hänvisade till lagutskottet.

§ 8.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr *Zetterstrand*, som yttrade: Herr talman! På förmiddagen öfverlämnades till Andra Kammaren en proposition, n:o 157, med förslag till lag angående inskränkning i rätten till laga skifte. Denna proposition har inom Första Kammaren genast blifvit remitterad till lagutskottet, och då det skulle vara af vikt för lagutskottets arbete, om denna kammare ville omedelbart remittera denna proposition, hemställer jag, att propositionen äfven af denna kammare måtte omedelbart remitteras till lagutskottet.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

Andra Kammarens Prot. 1907. N:o 41.

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 6, angående regleringen af utgifterna under rikstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet;

n:o 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående uppförande af ett ridhus för ridskolan vid Strömsholm;

n:o 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrings- och tillbyggnadsarbeten å krigsskolans gymnastikhus m. m.;

n:o 85, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anordningar för eldens ledning å pansarfartygen;

n:o 86, i anledning af kamrarnas skiljaktliga beslut beträffande vissa delar af statsutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension m. m., dels ock fyra i anledning af samma proposition väckta motioner;

n:o 87, i anledning af Riksdagens å 1906 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1905;

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ändring i beslut angående försäljning af vissa områden af 16 förut till löningsjordar anslagna lotter under förra kungsladugården Ladugårdsgärdet i Östergötlands län; och

n:o 89, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående af-tal med Norge om gemensamma undersökningar rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö och Nordlands amt;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden

n:o 5, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående be-fogenhet för riksförsäkringsanstalten att för arbetare, som af an-stalten försäkras för olycksfall i arbete, upptaga försäkring jämväl för olycksfall, som inträffa utom arbetet;

n:o 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående stats-bidrag i visst fall till aflönande af småskollärarinna; och

N:o 7, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 30 under åt-tonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om förändrade bestämmelser angående aflönningen för vissa extra ordinarie examinerade folkskolelärare;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 20, i anledning af väckt motion om tull å balk-, hörn- och annat till järnvägsskenor ej hänförligt s. k. fasonjärn;

n:o 21, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande tullen å brännvin och sprit samt vin;

n:o 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl Maj:t angående beskattningsåtgärder i erforderliga fall mot skogs-köpare;

N:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af rätt för tullverket att för införd vara utkräfvat ytterligare tull, sedan varan till importören utlämnats; och

n:o 24, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 5 och 6 i tulltaxeunderrättelserna;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af väckt motion om ändring af 8 § för ordningen om jordägarers rätt öfver vattnet å hans grund; och

n:o 43, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar; samt

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning och utredning rörande landtarbetarnes lefnadsförhållanden; och

n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af lokala representationer för jordbruket.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsöromålen beviljades:

herr	<i>J. Larsson</i>	i Presstorp	under 5 dagar	fr. o. m. den 23 april	
»	<i>R. A. Wawrinsky</i>	i			
		Saltsjöbaden	» 3	»	» 23 »
»	<i>J. Erlansson</i>		» 5	»	» 25 »
»	<i>J. G. Forsberg</i>		» 4	»	» 22 »
»	<i>E. Räf</i>		» 5	»	» 23 » och
»	<i>E. L. Camitz</i>		» 2	»	» 22 ».

Kammarens ledamöter åtskildes härupå kl. 10,35 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.